

Arvoisa kutsuvierasyleisö, hyvät teatteritaiteen ystävät,

Helmikuussa vuonna 1883 oli Satakunnan Kansassa ilmoitus: ”*Rakennuskiviä, mieluisemmin isompia, lohastuita möhkäleitä, ostetaan uuden teateri-huoneen perustukseksi ja kuletetaan raastuvan tontin syrjällä olevaan tonttiin. Likemmin iloittaa Gust. Sohlström.*”

Jo 133 vuoden ajan ovat juuri tällä ilmoituksella hankitut peruskivet vankasti kannatelleet porilaisen teatteritoiminnan sydäntä ja kotipesää, ainutlaatuista, vuonna 1884 valmistunutta teatteritaloa.

Yhä tänäkin päivänä on tämä historiallisesti arvokas, uusrenessanssia edustava, Johan Erik Stenbergin suunnittelema talo erottamaton osa porilaista kaupunkimaisemaa.

Se muistuttaa meitä siitä kulttuuritahdosta ja määrätietoisuudesta, jolla kaupungin päättävät sukupolvet toinen toisensa jälkeen ovat kallisarvoista rakennusta suojelleet.

Kun saamme tänään juhlia Porin Teatterin peruskorjauksen valmistumista, voimme ilolla todeta tuon saman kulttuuritahdon vaikuttavan Porissa väkevänä yhä edelleen.

Lämpimät kiitokset kaikille teille, jotka vuosikymmenten saatossa olette teatterin työntekijöinä, tukijoina, päättäjinä tai lipun ostaneina katsojina osallistuneet porilaisen teatteriperinteen vaalimiseen tässä taianomaisessa talossa.

Teatteritalo oli valmistumisensa aikoihin 9 000 asukkaan Porissa kooltaan poikkeuksellisen suuri. Se oli valtakunnallisestikin huomattava, monipuolinen kulttuurirakennus, jossa teatterinäyttämöjen lisäksi järjestettiin niin konsertteja ja kokouksia kuin myös naamiaisia ja tanssiaisia.

Talon moderni tekniikka sekä ihastutti että hämmensi. Esimerkiksi salin lattia oli uudenaikaisesti konstruoitu siten, että se voitiin sekä kallistaa nousevaksi että asettaa vaakatasoon näyttämön kanssa. Lisäksi taloon asennettiin tuohon aikaan äärimmäisen harvinainen sähkövalaistus.

Lontoosta hankitut 86 hehkulamppua herättivät porilaisten keskuudessa pelkoa ja kunnioitusta - jopa niissä määrin, että paikallislehdessä jouduttiin vakuuttamaan, ettei sähkövalo vaikuttanut epäedullisesti näyttelijöihin ja lavasteisiin.

Hyvät kutsuvieraat,

1860-luvulla Suomessa ryhdyttiin keskustelemaan omasta, saksalaisten esikuvien mukaisesta kansallisesta teatterista, joka rakentaisi kollektiivista identiteettiä sekä edistäisi suomen kieltä ja kirjallisuutta.

Kansallisen heräämisen virtauksessa saapui Poriinkin Fredrik Cygnaeuksen, Zacharias Topeliuksen ja Oskar Toppeliuksen kiertokirje, jossa toivottiin seuranäyttämöjen järjestämistä. Näin kootuin varoin olisi tarkoitus perustaa kotimainen teatterikoulu.

Allekirjoittajat luonnehtivat kirjeessä ”...*haluavansa saada teatterin, joka voi asettaa Suomen kansan näyttämölle, kohottaa sen hyviä ominaisuuksia, ruoskia sen mielettömyyksiä ja selkein, julistavin kuvin kohottaa sen isänmaanrakkautta.*” Samalla kirjeessä luvattiin, että vaikka teatteri tultaisiin perustamaan Helsinkiin, tulisi siitä ennen kaikkea koko maan yhteinen kansallinen laitos, joka väliaikoinaan vierailisi ”*niin monilla maaseutupaikoilla kuin mahdollista*”.

Porissa kirjeeseen vastattiin toivotun mukaisesti, päättämällä järjestää sarja seuranäytelmiä.

Ensimmäinen Hotelli Otavan salissa esitetty suomenkielinen näytelmä oli Adolph Bäuerlen huvinäytelmä Luultu ruhtinas toukokuussa 1862.

Björneborgs Tidning arvioi näytelmää seuraavasti: ”...*Oli juhlahetki ensi kerran kuulla maan kauniistisointuvaa äidinkieltä puhuttavan näyttämöllä ja havaita se niin syvästi ja puhtaasti esitetyksi... Ei voinut estää ylpeyden tunnetta valtaamasta sydäntään, kun ensimmäiset alkuperäiset kotimaiset äänneet soivat korviimme...*”

Näin oli suomenkielisen teatterin tarina Porissa saanut ensilukunsa. Samalla virisi jo keskustelu oman teatteritalon rakentamisesta kaupunkiin.

Arvoisa juhlayleisö,

Kolmannen polven porilaisena sekä Suomen Kansallisteatterin hallituksen jäsenenä tunnen ylpeyttä siitä, että juuri Poria voidaan pitää suomenkielisen teatterin kehtona.

Kansallisteatterin edeltäjä Suomalainen Teatteri johtajinaan sisarukset Kaarlo ja Emilie Bergblom aloitti toimintansa nimenomaan Porissa. Varhaisvuosinaan teatteri kiersi Cygnaeuksen kirjeessä luvattun mukaisesti myös Turussa, Tampereella, Viipurissa ja monilla muilla paikkakunnilla.

Porin valikoituminen Suomalaisen Teatterin ensi-esityspaikaksi ei suinkaan ollut sattumaa. Pori oli varakas kauppakaupunki, joka oli kuulunut teatteritoiminnan piiriin jo ruotsalaisten, saksalaisten ja venäläisten teatteriseurueiden kiertueiden 1700-luvun lopulla saapuessa Suomeen.

Jo 1800-luvun puolivälistä lähtien oli kaupungissa lisäksi ollut myös oma-aloitteista teatteriharrastusta.

Kieliriitojen sävyttämä ilmapiiri Helsingissä sai Bergbomit tuomaan teatterinsa debyytin vakaammalle maaperälle. Porissa asukkaiden enemmistö oli puhtaasti suomalainen ja suhde ruotsinkieliseen yläluokkaan sovinnollinen.

Kun lokakuuisena sunnuntaina vuonna 1872 koitti Otavan salissa jännityksellä odotettu Suomalaisen Teatterin ensi-ilta, oli yleisöä enemmän kuin missään aikaisemmassa Porissa järjestetyssä esityksessä.

Ohjelmana kuultiin muun muassa kuvaelma Runebergin runosta Pilven veikko, Topeliuksen laulunäytelmä Saaristossa sekä Sotilasvanhuksen joulu. Ilta päättyi hurmoksellisissa tunnelmissa. Historiikit nimittäin kertovat, että lopuksi seisaalleen noussut yleisö suorastaan huusi Maamme-laulua, orkesterisäestyksellä.

Bergbomien teatteri viipyi kaupungissa kaikkiaan seitsemän viikkoa, kirjoittaen Porin lähtemättömästi maamme teatterihistoriaan. Esitykset ja niiden saama huomio avasivat muuallakin tietä ryhmälle, josta sittemmin kasvoi Suomen Kansallisteatteri.

Suomalaisen Teatterin viimeinen vierailu koettiin viisi vuotta ennen vuosisadan vaihdetta, jolloin Satakunnan Kansa kirjoitti: ”...Tähän päättyivät Suomalaisen Teatterin Porin vierailut, jotka ovat täällä syrjäisessä Satakunnassamme nuorentaneet meitä väsähtäneitä kaupunkilais-maalaisia ja antaneet meille elämänhalua, vereksiä, jaloja ajatuksia.”

Hyvät kutsuvieraat,

Kuten Porin teatteritoiminnan historiaa tutkinut Marja-Liisa Lampinen on luonnehtinut, porilaisen teatterielämän vaiheet koostuvat polveilevasta kudoksesta ruotsin- ja suomenkielistä, yksityisten ja seurojen järjestämää, amatöörimäistä ja ammattimaista, vierailevaa sekä paikallista toimintaa.

1800-luvun lopulla Porissa perustettiin raittiusseura Alphan näyttämö sekä Työväenyhdistyksen näytelmäseura. Niissä molemmissa näyttelemisen nähtiin laajaa yleisöä ja nuorisoa kasvattavana ja kohottavana välineenä, jonka tarkoituksena oli johdattaa parempien harrastusten piiriin.

Myöhemmin Alphan ja Työväenyhdistyksen näytelmätoimintaa jatkoivat Porin Näyttämö ja Porin Työväen Teatteri, jotka vuonna 1931 kaupunginvaltuuston päätöksellä yhdistyivät Porin Teatteriksi.

Sittemmin tämän kauniin teatterisalin korkokuvaan ikuistetut Shakespeare ja Mozart ovat vuosikymmenten saatossa saaneet todistaa monia porilaisen ja suomalaisen teatteritaiteen tähtihetkiä.

Kun tänään juhlimme teatterin peruskorjauksen vihkiäisiä Suomen viettäessä itsenäisyytensä merkkivuotta, ei tässä talossa ensi kertaa juhlisteta kokonaista ehyttä vuosisataa.

100-vuotisjuhlia täällä nimittäin vietettiin myös lokakuussa 1934, kun Aleksis Kiven syntymän 100-vuotisjuhlan kunniaksi valmistui Elsa Soinin näytelmä Kirves iskee kiveen, jonka teatterinjohtaja Helge Ranin itse ohjasi ja jossa Kiven roolissa loisti Ossi Elmstedt. Näytelmä oli valtaisa yleisö- ja arvostelumenestys.

Suomalaisen Teatterin 100-vuotisjuhlaa puolestaan vietettiin vuonna 1972, jolloin juhlaensi-iltana esitettiin Minna Canthin Työmiehen vaimo ja seuraavana päivänä Kansallisteatterin tulkinta Canthin Anna-Liisasta.

Turun Sanomat kiitteli tuolloin Kansallisteatterin esitystä ”puhtaasta, hiotusta osaamisesta, joka kuitenkin pitäytyi tiukasti kirjallisessa perinteessä” ja Porin Teatteria ”uutta etsivästä ja luovasta tulkinnasta, jonka lähtökohtina olivat enemmän teatterin keinot kuin kirjoitettu sana.”

Tämä arvio tuo mieleeni ranskalaisnäyttelijä Isabelle Huppertin sanat viimevuotisessa maailman teatteripäivän julistuksessa: ”...teatteri koostuu konventioista, jotka on jaksettava rikkoo ja taas rikkoo. Tällä tavoin teatteri pysyy elävänä. Sen yltäkylläinen elämä haastaa tilan ja ajan: menneet vuosisadat ruokkivat uusinta nykyteatteria ja klassiset näytelmät muuttuvat moderneiksi joka kerta, kun ne tehdään uudelleen.”

Näin on Porin Teatterissa osattu toimia jo vuosikymmenten ajan.

Taiteellisesti korkeatasoinen ja jatkuvasti uudistuva teatteritoiminta ei kuitenkaan olisi mahdollista ilman asianmukaisia ja toimivia tiloja. Siksi on äärimmäisen arvokasta, että Porin Teatteri on nyt peruskorjattu ja modernisoitu valtion ja kaupungin yhteisrahoituksella.

Museovirasto antoi jo 1960-luvun lopussa lausunnon, jonka mukaan Porin Teatteri on maamme arvokkaimpia teatterirakennuksia. Sen kulttuurihistoriallisten arvojen vaaliminen on myös valtakunnallinen intressi.

Arvoisa juhlayleisö,

Palaan vielä raittiusseura Alphan ja Porin Työväenyhdistyksen jo aikoinaan oivaltamaan teatterin merkitykseen ”nuorisoa kasvattavana ja kohottavana välineenä”. Se on meidän ajassamme kenties ajankohtaisempi kuin koskaan aiemmin. Ymmärrys tunteiden merkityksestä kaikenikäisten ihmisten hyvinvoinnille on huomattavasti lisääntynyt.

Tunneäly on tutkimusten mukaan jopa älykkyysosamäärää merkittävämpi tekijä tarkasteltaessa yksilön elämässä menestymistä. Taiteitten parissa – esimerkiksi kirjoja lukemalla ja teatterin saloihin uppoutumalla voi tunneälyä tehokkaasti kehittää. Perusopetuksen nykyisen opetus suunnitelman perusteissa sana draama esiintyykin yli 70 kertaa.

Draamassa opitaan sosiaalisia, vuorovaikutus- ja tunnetaitoja, teatterin kieltä, empatiakykyä sekä ihmisenä olemista. Juuri näitä teatteriin erottamattomasti kytkeytyviä taitoja me tämän päivän digitaalisessa ja virtuaalisessa maailmassa tarvitsemme säilyttääksemme aidon ja välittömän yhteyden toiseen ihmiseen.

Rakastettu näyttelijätär Seela Sella pitää eräänä teatterin tärkeimmistä tehtävistä sen aikaansaamia näkökulmien kääntymisiä ja uusia oivalluksia. Taide on pohjimmiltaan meistä jokaisen sisimmässä, Sellan sanoin: ”...*meissä kaikissa on taiteen halu – elämyksellisten asioiden kokemisen, pyhyyden löytämisen halu*”. Kyky eläytyä ja asettua toisen ihmisen asemaan on hyödyksi elämän kaikilla eri osa-alueilla.

Oma varhaisin teatterimuistoni sijoittuu nimenomaan tänne Porin teatteriin, jossa ala-asteikäisenä näin elämäni ensimmäisen näytelmän, joka perustui Thorbjorn Egenerin lastenromaniin Kasper, Jesper ja Joonatan – Kolme iloista rosvoa.

Kirjan olin jo ennalta lukenut useita kertoja. Teatterissa sain kokea tarinan heräävän henkiin eläviksi hahmoiksi, musiikiksi, sanoiksi ja valoiksi.

Vaikka tuosta kokemuksesta on jo kolmisenkymmentä vuotta, muistan edelleen, kuinka tuoliini painautuen lähes pidättelin hengitystäni jännityksestä ja innostuksesta. Lapsen mielikuvitus sai siivet ja nousi lentoon.

Juuri tämä sama maaginen elämyksellisyys tuo meidät teatterin ystävät näiden seinien sisälle yhä uudelleen ja uudelleen.

Hyvät juhlavieraat,

Porin Teatterin lupaus on tarjota ”eläviä ihmisiä, oikeita elämyksiä”. Strategiansa mukaisesti se on ”...kaiken aikaa kehittyvä, ohjelmistoltaan kunnianhimoinen ja monipuolinen, yleisönsä huomioiva, elämyksellinen sekä raikkaasti kantaa ottava.”

Tämä visio on selvästi osoittanut toimivuutensa, sillä esimerkiksi viime vuonna teatteri ylsi peruskorjaukseen liittyneistä haasteista huolimatta erinomaiseen menestykseen. Kävijämääräksi merkittiin lähes 60 000 katsojaa, joka on teatterin toiseksi paras tulos 2000-luvulla.

Haluan sydämellisesti onnitella kaikkia Porin Teatterissa työskenteleviä omien alojensa huippuammattilaisia tästä upeasta saavutuksesta.

Venäläinen teatteriohjaaja Anatoli Vasiljev on kiteyttänyt teatterin syvimmän olemuksen toteamalla:

”...Kaikesta julkisesta taiteesta vain teatteri antaa meille sanan suusta suuhun, katseen silmästä silmään ja eleen kädestä käteen ja kehosta kehoon. Teatteri ei tarvitse välikappaletta toimiakseen ihmisten keskuudessa. Se muodostaa kaikkein läpinäkyvimmän osan valoa. Se ei kuulu etelään, pohjoiseen, itään tai länteen. Se on itse valo, joka valaisee maailmaa jokaiselta neljältä kolkalta...”

Hyvät ystävät, silmästä silmään, kädestä käteen ja kehosta kehoon säteilköön teatterin ihmisiä yhteen tuova valo näillä Porin Teatterin näyttämöillä niin tänään kuin myös tulevaisuudessa.

Kiitos!